

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

на дисертаційну роботу Кваск Світлани Анатоліївни
«Економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності
промислових підприємств України», подану до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.03 – економіка та управління національним господарством

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Промислові підприємства України працюють в умовах глобальної конкуренції, яка посилюється військовими і торговельно-економічними протистояннями, складними процесами інтеграції в європейський економічний простір. Це змушує вітчизняні підприємства швидше реагувати на зміни попиту і кон'юнктури ринку за рахунок інновацій, а відтак, підвищувати інвестиційну та інноваційну активність. Інноваційна діяльність підприємств є фінансово містким процесом і потребує залучення не лише внутрішніх ресурсів суб'єктів господарювання, але й зовнішніх організаційно-правових, економічних та інших стимулів з боку державних інституцій.

Протягом останніх десяти років в Україні схвалено майже 40 стратегічних документів загальнодержавного і галузевого значення, що стосуються розвитку інновацій в тій чи іншій сфері та їх стимулювання, зокрема Стратегію розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року, Стратегію низьковуглецевого розвитку України на період до 2050 року, Цілі сталого розвитку для України до 2030 року (Ціль 9. Промисловість. Інновації. Інвестиції). Реалізація зазначених документів потребує системної роботи, яка пов'язана з науковим супроводом механізмів стимулювання інноваційної активності промислових підприємств. Незважаючи на багаті традиції і суттєві здобутки

зарубіжних і вітчизняних вчених з питань інноваційного розвитку, рецензована дисертація презентує новий погляд на об'єкт дослідження – процеси державного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств, акцентуючи увагу на невирішених проблемах, насамперед, в частині економічних механізмів її стимулювання в Україні на засадах сталого розвитку, захисту національних інтересів та перспектив євроінтеграції. Вказані обставини визначають безперечну актуальність, наукову і практичну значущість обраної Квас С.А. теми та її дисертаційного дослідження загалом.

ЗВ'ЯЗОК ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З НАУКОВИМИ ПРОГРАМАМИ І ТЕМАМИ

Дисертація виконана відповідно до основних напрямів наукових досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, Чернігівського національного технологічного університету. Здобувач є співвиконавцем таких науково-дослідних тем: «Методологія формування та використання статистичної бази даних та метаданих в регіональному управлінні» (№ держ. реєстрації 0116U001642), «Стратегічні пріоритети та механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (№ держ. реєстрації 0118U004407); «Управління національною безпекою в умовах глобалізаційних викликів: макро-, мікро-, регіональний та секторальний виміри» (№ держ. реєстрації 0118U005209). У межах зазначених тем здобувачем обґрунтовано теоретико-методичні та науково-практичні рекомендації щодо вдосконалення економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств України (с. 17-18).

СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ ТА ДОСТОВІРНOSTІ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі Квас С.А., базуються на фундаментальних положеннях економічної науки, державного регулювання, інновацій та інноваційного розвитку. Обґрунтованість наукових положень підтверджується використанням

загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, узагальненням, критичним оглядом та систематизацією вітчизняних і зарубіжних наукових праць у галузі теорії інновацій, їх впливу на динаміку економічного розвитку і національну безпеку (пп. 1.1), формування інноваційної політики держави (пп. 1.2, 1.3), організаційно-правових та економічних методів і важелів її реалізації (пп. 1.3, 2.3).

Автором використано широкий спектр економіко-статистичних методів, моделей і показників (пп. 2.1, 2.2, 2.3, 3.1), інструментів економічного і стратегічного аналізу (пп. 2.2, п. 3.1, 3.3), кластерні моделі (п. 3.2.), теорію нечітких множин (пп. 3.) для обґрунтування висновків щодо тенденцій та інших закономірностей інноваційного розвитку промисловості України, визначення стратегічних пріоритетів економічного стимулювання промислових підприємств України та організаційно-правових форм їх реалізації.

Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджується повнотою та коректним використанням нормативно-правових актів, статистичних, адміністративних та інших відкритих даних центральних органів державної влади та управління в Україні, офіційних матеріалів зарубіжних країн, європейських та міжнародних організацій. Список використаних джерел (за виключенням робіт здобувачки) містить 225 назв, з яких 37 іноземні.

Вищенаведене дає підстави дійти висновку про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень дисертаційної роботи.

ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Основні положення дисертації, які мають практичну значущість, пройшли апробацію та прийняті до впровадження в діяльності Департаменту економічної політики Львівської облдержадміністрації для вдосконалення науково-методичного забезпечення регіональної політики інноваційного розвитку промисловості, Головного управління статистики у Львівській області під час моніторингу Стратегії розвитку Львівської області в частині інноваційного потенціалу регіональної економіки, ТОВ «Карпатські мінеральні води» в

обґрунтуванні напрямів розвитку підприємства шляхом переходу на інноваційні технології виробництва і зберігання продукції на основі біопластику, Теоретичні положення та методичні рекомендації, розроблені здобувачем, використовуються у Львівському національному університеті імені Івана Франка (с. 22).

В роботі обґрунтовано практичні рекомендації щодо імплементації зарубіжного досвіду підтримки інноваційної сфери промисловості, що дало змогу окреслити напрями трансформації існуючого економічного механізму стимулювання її розвитку з урахуванням чинних важелів податкового, фінансово-кредитного та митного регулювання інноваційної діяльності промислових підприємств та інфраструктури зазначеної сфери (с. 172-173, 195).

Практична значущість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, підтверджується належними документами про впровадження результатів дослідження.

НАУКОВА НОВИЗНА РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Детальне ознайомлення з дисертацією, авторефератом і науковими працями здобувача дає підстави зробити висновок, що автором досягнуто поставленої мети дослідження – поглиблення теоретико-методичних засад і розроблення науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності. При цьому отримано такі результати, які, на нашу думку, мають наукову новизну:

1. Автором розроблено науково-методичні підходи до стратегічної діагностики підприємств, які враховують галузеві особливості промислових видів економічної діяльності за критеріями та індикаторами їх сукупного потенціалу та рівнем його реалізації в інноваційній сфері. Це дало змогу обґрунтувати стратегічні пріоритети розвитку і стимулювання інноваційної сфери з урахуванням специфіки промислових видів діяльності підприємств України (с. 126 - 156).

2. В роботі розвинуто сутність понять інноваційної діяльності, інноваційного підприємства як суб'єкта господарювання, що розробляє,

виробляє інноваційні продукти, витрати на виробництво яких у грошовому вимірі перевищують 70 відсотків загальних затрат на всі види продукції. Такий підхід сприятиме розширенню кола об'єктів стимулювання інноваційної діяльності з урахуванням їх інноваційної активності за критерієм витрат (с. 27-30, 33-38).

3. Обґрунтовані рекомендації удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення механізму стимулювання інновацій та його ефективності в частині використання індикаторів досягнення цілей сталого розвитку, європейського інноваційного табло, розширення об'єктів державних статистичних обстежень з питань інновацій за рахунок малого бізнесу, побудови сателітного рахунку інноваційної діяльності. Запропоновані підходи забезпечать моніторинг ефективності стимулювання інноваційної сфери, гармонізацію вітчизняної системи обліку інновацій з європейськими та міжнародними стандартами, сприятимуть прозорості механізму їх фінансової підтримки (с. 67-78, 94).

4. Розроблено методику вибору стратегії інноваційного розвитку на мікрорівні, яка ґрунтується на аналізі рівня інвестиційної привабливості та інноваційного потенціалу суб'єкта господарювання та їх інтегральному оцінюванні за допомогою теорії нечітких множин. Запропоновані підходи дали змогу обґрунтувати стратегічні напрями розвитку і реалізації інноваційного потенціалу машинобудівних підприємств України та їх економічного стимулювання (с. 174-195).

5. В дисертаційній роботі запропоновано удосконалити систему організаційно-правового забезпечення механізму стимулювання інноваційної інфраструктури промисловості України в частині державної та регіональної підтримки кластерних систем. Це дало змогу обґрунтувати доцільність створення українсько-польського промислового кластеру «Надбужжя» з метою підвищення ефективності використання потенціалу прикордонних регіонів України і Польщі в системі їх енергетичної безпеки і сталого розвитку (с. 156-174)

6. Автором запропоновано теоретико-методичні підходи до удосконалення ЕМСІД в частині розроблення його концептуальної схеми, що містить визначення мети, об'єктів, принципів, підходів, методів, інститутів і важелів стимулювання і сприятиме цілісному розумінню сутності і структури системи державної підтримки інноваційної сфери промисловості з метою підвищення її внеску у сталий розвиток і конкурентоспроможність економіки України (с. 43).

7. Систематизовано нормативно-правове забезпечення ЕМСІД в Україні, що передбачає класифікацію нормативних актів за трьома групами об'єктів регулювання: 1–сфера інтелектуальної власності; 2– науково-технічна та власне інноваційна діяльність; 3–ширше коло відносин в інноваційній сфері, і дає змогу удосконалювати інституційну підтримку інноваційної активності з урахуванням етапів інноваційного процесу, об'єктів стимулювання, а також повноважень органів влади в регулюванні інноваційної сфери (с. 55-56).

8. Набули подальшого розвитку методичні підходи до аналізу стану, динаміки та джерел фінансування інноваційної активності промислових підприємств, що дали змогу виявити тенденції та інші закономірності їх інноваційного розвитку, ефективність економічного стимулювання, а також з'ясувати сильні і слабкі сторони інноваційної сфери промисловості України з використанням міжнародної системи індикаторів (с. 96-107).

ПОВНОТА ВИСВІТЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ В ОПУБЛІКОВАНИХ НАУКОВИХ ПРАЦЯХ

За темою дисертації опубліковано 21 наукову працю загальним обсягом 7,4 д.а. (особисто автору належить 5,3 д.а.), з них 11 – у фахових наукових виданнях (у тому числі 2 статті у наукових журналах, що індексуються у міжнародних наукометричних базах даних, з яких 1 – у Web of ScienceCoreCollection), 10 публікацій апробаційного характеру, з яких 2 статті у міжнародній і зарубіжній монографіях, 7 – публікацій за матеріалами конференцій (сс. 10-13).

Характер видань і зміст наукових праць здобувача відповідають вимогам стосовно повноти висвітлення основних результатів дисертаційної роботи, представленої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

Вимоги і рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо необхідної кількості статей у наукових виданнях України та зарубіжних країн також дотримано. Результати дослідження пройшли необхідну апробацію під час доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях і семінарах (с. 23).

Зміст, обсяг та рівень опублікованих матеріалів, їх практична апробація відповідають встановленим вимогам і дають авторові право публічного захисту результатів дисертаційної роботи.

ДИСКУСІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО ДИСЕРТАЦІЇ

В цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних автором результатів, слід вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце в дисертаційній роботі:

1. Недостатньо повним у теоретичній частині роботи є відображення внеску в економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності (с. 43, 45-50) промислових підприємств неринкових інститутів, а також окремих інструментів державного регулювання інноваційної сфери, а саме державних і регіональних програм розвитку промисловості, її високотехнологічних галузей.

2. У роботі не зовсім чітко висвітлені відмінності у таких поняттях державного регулювання інноваційної діяльності як «методи», «інструменти» і «важелі», що в подальшому знайшло відображення у концептуальній схемі економічного механізму стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств. Зокрема, на рис. 1.4 на с. 43 дисертації та на рис. 1 с. 7 автореферату не зовсім чітко прослідковуються відмінності між інструментами та важелями стимулювання інноваційної діяльності.

3. Дисертант приділяє достатню уваги у роботі впливу чинників глобальної конкуренції на позиції економіки України та її промисловості в глобальній інноваційній системі (с. 82-83), обґрунтовує ідею створення українсько-польського інноваційного-промислового кластеру «Надбужжя» з урахуванням потенціалу транскордонного співробітництва (с. 156-174). Разом із тим у дисертації недостатньо висвітлено проблемні аспекти євроінтеграційних

процесів, зокрема перспективи запровадження промислового безвізу для української продукції, їх вплив на інноваційну активність підприємств, модернізацію промислового комплексу України.

4. У другому розділі роботи проаналізовано сучасний стан інноваційної інфраструктури в Україні, зокрема функціонування наукових парків, технопарків, індустріальних парків, інноваційних кластерів (с. 108-123). На наш погляд, робота б значно виграла за умов аналізу суб'єктів інноваційної інфраструктури при використанні ширшого кола статистичних показників, що дало б змогу краще обґрунтувати результати дослідження.

5. У запропонованій автором методиці моніторингу стратегічної діагностики інноваційного розвитку промислових підприємств достатньо повно використано статистичні та адміністративні дані розвитку промислових видів економічної діяльності (с. 130), але відсутніми є індикатори, які відображають економічне стимулювання інновацій в рамках стратегічних програм розвитку інноваційної сфери України та її окремих галузей.

Загалом зазначені вище зауваження не зменшують наукової та практичної значущості основних положень дисертації, зроблених висновків, наданих рекомендацій та загальної позитивної оцінки виконаного дослідження, а лише підкреслюють актуальність, складність та комплексність обраної теми.

ЗАГАЛЬНА ОЦІНКА ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ВІДПОВІДНІСТЬ ВСТАНОВЛЕНИМ ВИМОГАМ

Дисертаційна робота Квас Світлани Анатоліївни «Економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств України» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому автором розроблено наукові положення та практичні рекомендації, спрямовані на удосконалення економічного механізму стимулювання інноваційної сфери промисловості з метою підвищення її внеску у сталий розвиток і конкурентоспроможність економіки України.

Зміст дисертації повністю відповідає темі дослідження та паспорту спеціальності 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Основні положення, висновки і рекомендації, запропоновані автором у дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем наукової новизни, мають теоретико-методичне і практичне значення, є обґрунтованими і достовірними, відповідають меті і поставленим завданням.

Автореферат написаний відповідно до встановлених вимог, отримані автором результати, висновки і рекомендації є ідентичними положенням дисертації. Матеріали дисертації та автореферату викладено науковим стилем, логічно та послідовно.

Зважаючи на актуальність вирішених у дисертації завдань, рівень наукової новизни отриманих результатів та їх практичне значення, можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема, п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (зі змінами і доповненнями), а її автор – Квас Світлана Анатоліївна – заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:
завідувач кафедри фінансів
Національного університету
«Львівська політехніка»,
доктор економічних наук, професор,
заслужений працівник освіти
України

І.В. Алексєєв

Підпис завідувача кафедри фінансів, доктора економічних наук, професора, заслуженого працівника освіти України Алексєєва І.В. засвідчую.

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»,
доцент



Р.Б. Брилинський